

Zpráva o jedné lásce

Výstava Naše Francie

v letohrádku Hvězda, která prezentuje francouzskou poezii v českých překladech a ilustracích, ukazuje nebývalou šíři a hloubku českého frankofilství ve dvacátém století.

PETR

ZÍDEK
historik, redaktor LN

Před deseti lety vyšel český překlad hutné disertační práce Stéphanu Reznikova *Frankofilství a česká identita 1848–1914*. Její autor na základě nebývalé rozsáhlého materiálu ukazuje, že frankofilství mělo při budování českého národa „podpůrnou funkci“. „Frankofilství umožňovalo lépe snášet břemeno Trojspolku a německé nadvlády, kompenzovat politiku předobrazem nezávislosti a kulturou a současně přihlašovat mnohdy uzavřenou českou společnost k západní Evropě.

Frankofilství bylo mnohem více hodnotou vznikající při budování společnosti než módním snobismem či politicko-diplomatickou zbraní v protiněmeckém a protirakouském zápase, hodnotou, která pomáhala se bránit, stmelovat, upevňovat a poevropšťovat.“

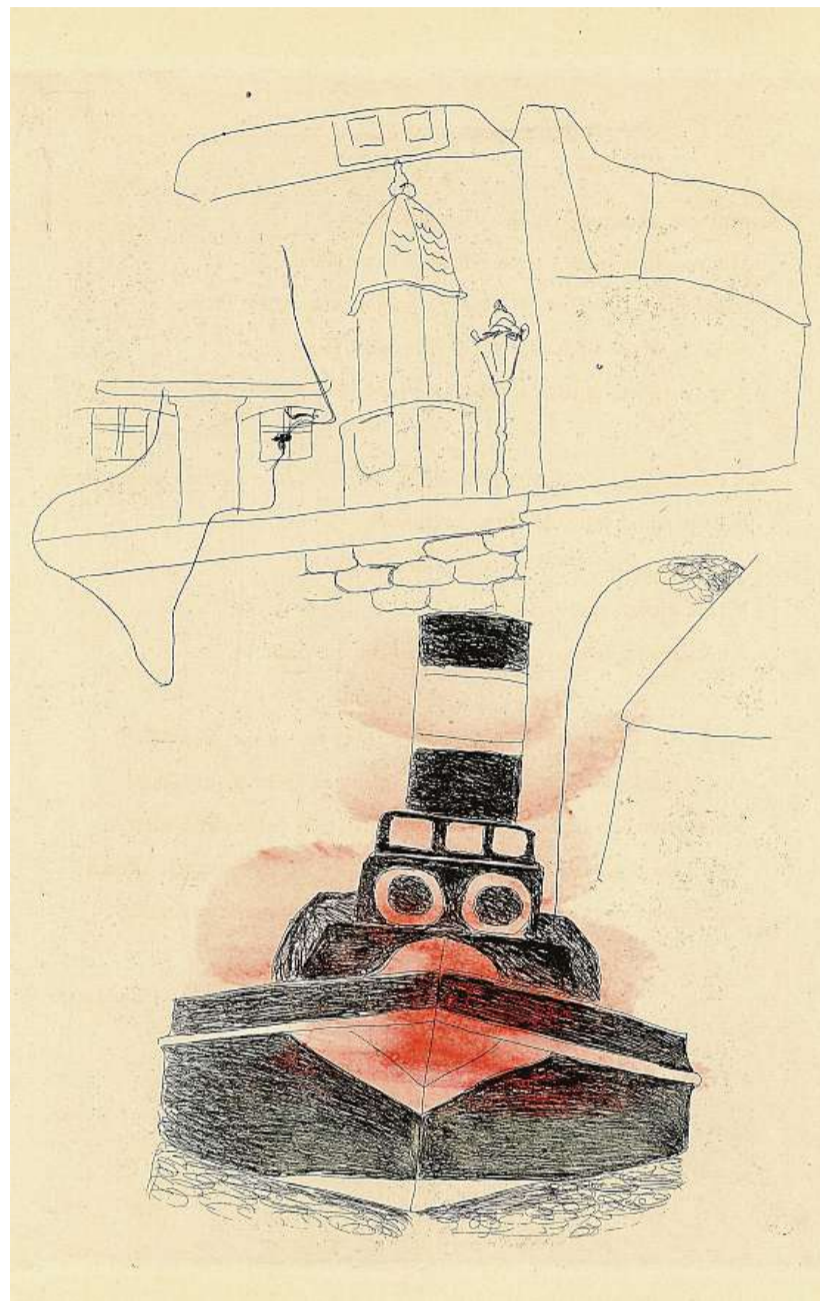
Minimálně od revolučního roku 1848 představovala Francie pro české elity jakýsi světlý maják v dále vyzářující naději do budoucna. „Není tedy jiné bezpečnější naděje pro nás než hledět na Francouzsko,“ napsal v roce 1849 Karel Havlíček.

„Jestli ve Francouzích se utuží poctivá a na svrchovanosti národa založená vláda, pak i u nás svoboda nemůže být zkrácena.“ A o šedesát let později psal mladý Edvard Beneš: „Kdo chce vědět, jak žít ve 20. století, musí jeti do Paříže. Musí poznat ten kvas politický, sociální, dění výtvarné i literární, musí sledovat kulturu latinské rasy v nejvyšším stupni jejího rozvoje, musí pozorovat ruch na ulicích, denní i noční život v kavárnách. Tak se naučí rozlišovat, co jemu i národu může být k užtku a čeho by se Češi měli vystríhat.“

Počátek 20. století, kdy nejen Edvard Beneš, ale i mnozí čeští umělci a literáři odjeli studovat a objevovat svět do Francie, byl jakýmsi zlatým věkem české frankofilie. Podle Reznikova v té době například 27 procent překladových knih tvořily právě překlady z francouzštiny: věc, která se neopakovala ani za první republiky. Podobný ohromný zájem budily i francouzské divadelní hry: třeba v repertoáru Divadla na Vinohradech v letech 1907–1914 zaujímaly hry francouzských autorů celou třetinu produkce.

Erotika v budoáru

Na Reznikowovu knihu svým způsobem navazuje výstava *Naše Francie*, kterou připravili Antoine Marès, vedoucí katedry soudobých dějin střední Evropy na pařížské Sorbonně, a Tereza Riedlbauchová z Památníku národního písemnictví. Široké téma autoři zúžili na oblast překladů a ilustrací francouzské poezie, která

Kolorovaný lept Josefa Šímy z publikace Paříž (Aventinum, 1927) a Le Grand Jeu v ateliéru Josefa Šímy na kresbě Adolfa Hoffmeistera (R. Daumal, A. Harfaux, R. Gilbert-Lecomte)

PNP

časově pokrývá celé dvacáté století. I tak má předmět zájmu úctyhodný rozsah: 125 do češtiny přeložených francouzských básníků, 130 překladatelů a 140 ilustrátorů.

Letohrádek Hvězda se k prezentaci francouzsko-českých literárních setkání dobře hodí již svým hexagonálním půdorysem. Výstava je členěna přehledně do tematicko-chronologických celků; hravým detailem je vyčlenění erotické poezie do zvláštního budoáru odděleného od zbytku výstavy červenými záclonkami.

Výstava je mimo jiné dokladem vysoké úrovně české knižní kultury. Nejedno vydání českého překladu francouzské poezie lze díky typografickému zpracování a ilustracím označit za skvost, čemuž odpovídají i ceny těchto kousků na sběratelském trhu. Návštěvník výstavy si také uvědomí samozřejmost přítomnosti francouzské poezie v českém prostředí: na překladech francouzských veršů se podílelo také množství českých básníků, že pouhé jejich vyjmenování by zabralo větší část prostoru určeného na tento článek. A podobně je to i s ilustrátory a typografy: od Josefa Šímy přes Toyen, Štyrského, Teiga, Muziku, Zrzavého až třeba po Adolfa Borna – máme před sebou vyčerpávající soupis nejvýznamnějších českých moderních malířů.

Který francouzský básník je do češtiny nepřekládanější? Podle studie Jovanky Šotolové nepříliš překvapivě Baudelaire (67 titulů), kterého následují Villon a Apollinaire (po 41 titulu), Ver-

laine (39 titulů), La Fontaine (30 titulů) a Rimbaud (29 titulů). Nejvíce se francouzská poezie v knižní podobě vydávala od konce dvacátých do konce třicátých let (v rekordním roce 1930 šlo o dvacet titulů).

A dále v letech 1946–1948, což naznačuje, že šok z Mnichova nevedl u Čechů k odvržení francouzské kultury. Po pústu v době stalinismu, kdy vycházeli jen realističtí klasici a komunisté, došlo v druhé polovině padesátých let k jisté renesanci s kulminací v polovině let šedesátých. Normalizace představuje útlum, i když kvantitativně spíše mírný, poslední oživení pak přichází od druhé poloviny devadesátých let. V současné době vychází v průměru sedm osm sbírek francouzské poezie ročně, jde především o reedice osvědčených a zavedených autorů.

Kurátoři výstavy jsou zároveň editory stejnojmenné knihy, která není pouhým výstavním katalogem. Její obrazová část zahrnuje dvojnásobek materiálu prezentovaného na výstavě, textová část je pak kolektivní monografií na dané téma. V sekci Francouzská a česká poezie tu kromě citovaného pojednání Jovanky Šotolové najdeme především studie českých romanistů, které se týkají překladů konkrétních děl. To, že dominují statě spíše analytické, které se snaží postih-

nout např. rozdíly v různých překladech relativně krátkých úseků jednotlivých básní, dává tušit, že na přípravu textů nebylo příliš mnoho času.

Výjimečná rezonance

S větším nadhledem je zpracován oddíl Francouzští básníci a české ilustrace, i když i tu najdeme spíše příspěvky popisné a materiál třídící než interpretační. Mimořádně zajímavý je pak následující úsek, v němž tři významní čeští literáři a frankofilové – Jiří Pelán, Václav Jámek a Miloslav Topinka – popisují svůj osobní vztah k francouzské poezii. Publikaci, která by výjimečnou kvalitou svého zpracování mohla soutěžit s mnohými vystavenými knihami, pak uzavírá bibliografie českých překladů francouzské poezie i mediaiony jejich překladatelů a ilustrátorů.

Výstava i monografie *Naše Francie* zpřístupňují velké množství textového i vizuálního materiálu, který svědčí o výjimečné rezonanci francouzské poezie v českém prostředí po téměř celé minulosti století. Století současné představuje v tomto kontextu nepochybně úpadek, daný za prvé marginalizací poezie jako literárního žánru a za druhé změnou geopolitického postavení Francie. Toho musí litovat zejména zbylí čeští frankofilové.

VÝSTAVA a KNIHA TÝDNE

Naše Francie. Francouzská poezie v českých překladech a ilustracích 20. století

Antoine Marès, Tereza Riedlbauchová (kurátoři a editoři)

Vydal PNP 2018, 431 stran.

Výstava otevřena v letohrádku Hvězda do 30. 10., denně mimo pondělí, 10–18 hodin.

